

NAGRADE HRVATSKOG ETNOLOŠKOG DRUŠTVA

Upravni odbor Hrvatskog etnološkog društva dodijelio je tri godišnje nagrade "Milovan Gavazzi" za 2007. godinu. U kategoriji znanstveno-nastavni rad nagradu su dobile prof. dr. sc. Jasna Čapo Žmegač za knjigu *Strangers Either Way. The Lives of Croatian Refugees in Their New Home* i izv. prof. dr. sc. Milana Černelić za knjigu *Bunjevačke studije*. U kategoriji studentski rad nagradu je dobio Matija Dronjić za projekt *Tragovi praslavenske mitologije na području velebitskog Podgorja*.

OBRAZLOŽENJE ZA DODJELU GODIŠNJE NAGRADE HED-A ZA 2007. GODINU DR. SC. JASNI ČAPO ŽMEGAČ

Prof. dr. sc. Jasna Čapo Žmegač višegodišnjim se istraživanjem bavila pitanjem repatrijacije – kulturnog i društvenog fenomena koji je znanstveno manje istraženi dio unutar hrvatske migracijske literature. Konkretno, riječ je o istraživanoj skupini vojvođanskih Hrvata koji su se tijekom 1990-ih godina ponukani političkim zbivanjima, pritiscima i ratnom situacijom preselili iz Srbije u Republiku Hrvatsku. Jednim dijelom naseljavaju se u okolici Virovitice i na razne načine nastoje osigurati materijalnu i gospodarsku podlogu za daljnji život u Hrvatskoj. Ovo je etnografsko istraživanje rezultiralo dvjema autoričnim knjigama. Godine 2002. objavljena je knjiga *Srijemski Hrvati. Etnološka studija migracije, identifikacije i interakcije*, na hrvatskom jeziku, u izdanju nakladnika Durieuxa. Vrijednost studije prepoznali su i strani izdavači, te je 2007. godine neznatno izmijenjeno izdanje studije objavljeno na engleskom jeziku pod nazivom *Strangers Either Way, The Lives of Croatian Refugees in Their New Home*, u nakladničkoj kući Berghahn Books, u prijevodu Nine H. Antoljak i Milana M. Stanojevića.

Autorica na više razina – tematskoj, metodološkoj, interpretativnoj, na razini etnografske reprezentacije – otvara nove poglede hrvatskoj znanstvenoj publici, onoj etnološkoj, ali i šire, svima koji se bave suvremenim migracijskim studijama i studijama identiteta općenito. Smještajući studiju o Srijemcima u kontekst drugih (europskih) slučajeva repatrijacije, komparativno se ukazuje da je riječ gotovo uvijek o istim žarišnim problemima susreta domicilnog i migrantskog stanovništva, starosjedioca i novih doseljenika, koji su u konkretnim slučajevima iste nacionalnosti, ali na lokalnoj se razini prepoznaju kao "domaći stranci", kao "isti a opet drugačiji". Autorica minuciozno, na temelju građe, prikazuje upravo tu konstrukciju i mijenu identitetskih odnosa dviju skupina stanovništva istog etničkog korpusa. Iako na razini službene nacionalne retorike 1990-ih pitanje njihova identiteta nije upitno, etnografsko istraživanje otkriva kompleksnost tih odnosa te u metodološkom smislu autorica inzistira na kombiniranju istraživanja diskursa i istraživanja interakcije kao komplementarnih, ali ne nužno

sukladnih razina odnosa. U teorijskom smislu autorica pitanje identiteta razmatra ne kao datosti nego kao dinamičan proces – identifikaciju – unutar kojega se identitet (osobni i kolektivni) stalno situacijski i strateški redefinira. Ova analitički složena znanstvena studija humanizirana je biografskim isječcima kazivača. Naime, autorica Jasna Čapo Žmegač unijela je u tekst određenu literarnost, upravo uvodeći u tekst opsežne citate autentičnih iskaza. Taj dijalektalni iskaz vlastite sudbine živo je tkivo samoga teksta uravnoteženo isprepleten sa znanstvenim glasom istraživačice i autorice.

I drugi neki elementi studije čine novinu u korpusu domaće etnologije. Prije svega to je konstrukcija terena i istraživačkog pitanja, pri čemu autoričini kazivači bivaju su-stvaratelji kako predmeta istraživanja tako i interpretacije. Naime, autorica se ne nameće svojim znanstvenim legitimitetom, nego ukazuje na heterogenost migrantskih sudbina i različitost iskustava, ostavljajući tekst ponegdje interpretativno otvorenim, dozvoljavajući čitatelju njegovu vlastitu angažiranost u procjenjivanju i vrednovanju iznešene građe.

Autorica svojim pristupom dozvoljava personaliziranje povijesnih zbivanja devedesetih i upravo preko individualnih priča i sudbina dotiče bitna politička pitanja (primjerice pitanje integracije nove nacionalne države ili multikulturalnost regionalnog hrvatskog identiteta) i ona ključna pitanja kulturnih i društvenih odnosa. U mnogim tim odnosima ugrađena je kontradikcija, primjerice ona između državne retorike i života u lokalnoj sredini, ili ona između ideje, zamišljaja života u novoj zajednici i doživljenih iskustava. Ovo je stoga priča o savladavanju kontradikcija na mnogim razinama – intelektualnoj, psihičkoj, emotivnoj, komunikacijskoj – ili, riječima jedne od recenzentica, dr. sc. Dunje Rihtman-Auguštin, svjedočanstvo o životu u kriznim i kritičnim godinama suvremene hrvatske povijesti.

Englesko izdanje knjige dopunjeno je kartama i podacima koji stranom čitatelju olakšavaju smještanje i razumijevanje situacije istraživanih Srijemaca u ratnom razdoblju 1990-ih godina. Nadalje, ovo izdanje dopunjeno je epilogom u kojemu autorica refleksivno obrađuje pitanje restitucije - odnosa istraživača i kazivača (tj. istraživane zajednice) nakon završenog istraživanja i objavljivanja znanstvene studije. Ovo je pitanje, koje je i etičke naravi, rijetko raspravljano u stranoj literaturi, a po prvi puta od domaćeg autora.

OBRAZLOŽENJE ZA DODJELU GODIŠNJE NAGRADE HED-A ZA 2007. GODINU DR. SC. MILANI ČERNELIĆ

Knjiga *Bunjevačke studije* izašla je iz tiska početkom 2007. godine u izdanju FF pressa. Iz bibliografije radova je razvidno da je autorica skoro čitav svoj znanstveno-istraživački interes usmjerila na Bunjevce.

Kruna njezina dugogodišnjega rada upravo je knjiga *Bunjevačke studije* u kojoj koristi impozantan broj literature i izvora, naročito arhivskih, te pokazuje da suvereno vlada znanstvenim metodama istraživanja. Možda i ne treba posebno naglašavati da je

Milana Černelić svoja istraživanja temeljila i na vlastitim, naročito novijim terenskim istraživanjima.

Hrvatsku etničku skupinu Bunjevci autorica promatra u dugom vremenskom razdoblju i na velikom području jugoistočne Europe. Posebice se u knjizi bavi dvjema skupinama: primorsko-ličkim i podunavskim Bunjivcima. U ovoj se knjizi bavi kulturnom povijesti i podrijetlom Bunjevaca, a u radu koristi hermeneutički povijesni pristup.

Dr. sc. Milana Černelić napisala je ovu knjigu na jednostavan način, jezikom razumljivim ne samo struci nego i široj publici. Autorica je jedna od rijetkih znanstvenica, trenutno možda i jedina u nas, koja ozbiljno pristupa problemima etnogeneze s etnološkoga motrišta, a jedina se kontinuirano bavi problematikom bunjevačkog/bunjevačkih identiteta pa se ova knjiga ističe u suvremenoj hrvatskoj etnologiji.

Tematika bunjevačkih identiteta je i politički zadnja dva desetljeća vrlo aktualna tema u Vojvodini pa je knjiga u toj sredini dočekana s raznim reakcijama. Milana Černelić je primjer znanstvenice koja hrabro istupa u iznošenju svojih znanstvenih interpretacija ne podliježući modi i dnevnoj politici.

**OBRAZLOŽENJE ZA DODJELU GODIŠNJE NAGRADE HED-A
ZA 2007. GODINU MATIJI DRONJIĆU ZA STUDENTSKI PROJEKT
TRAGOVİ PRASLAVENSKE MITOLOGIJE NA PODRUČJU
VELEBITSKOG PODGORJA**

Matija Dronjić sudjelovao je tijekom 2007. godine u istraživanjima koja su se provodila na području zaleđa Karlobaga. Na temelju toga je nastao i rad *Tragovi praslavenske mitologije na području velebitskog Podgorja*.

U članku autor analizira predaju zabilježenu u okolici Karlobaga o devetom bunaru u kojemu se nalazi blago, koje čuva začarana djevojka u obličju zmiје. Matija Dronjić iznosi zapažanja ranijih istraživača, analitički ukazuje na određene folklorne tvorbe, koje su na tragu ranijih istraživanja utvrđene kao mogući izvor u kojem se očituju krhotine starijih vjerskih sustava, te pokušava utvrditi naziru li se u motivima vidovačke predaje tragovi koji bi se mogli interpretirati kao elementi praslavenske mitologije. Nadalje, donosi prikaz potencijalno zanimljivih toponima (koji bi se mogli dovesti u vezu s tkz. svetim trokutima). Rezultati obrade etnografskog materijala zabilježenog na lokalitetu Vidovac Cesarički temelje se na dosadašnjim rekonstrukcijama praslavenske mitologije i njihovoj primjeni u vidu otkrivanja tzv. trodijelnih struktura. Svoja zapažanja i zaključke iznosi odmjereno i oprezno, a na temelju iznesenih indicija predlaže daljnja istraživanja. U svom radu Matija Dronjić pokazao je znanstvenu zrelost i kompetentnost, što ga svrstava u iznadprosječno studenta etnologije i kulturne antropologije.